

Hvilken familie! En pragmatisk version af idyllen

Billedet af et lykkeligt liv indeholder for mange ideen om den lykkelige familie med far, mor og børn baseret på romantisk kærlighed til den eneste ene. Problemet er at virkeligheden får sværere og sværere ved at leve op til det.

Af Birthe Linddal Hansen

De fleste af os drømmer om det, og har vi det ikke allerede ønsker vi os det inderligt, drømmen om den eneste ene og den lille lykkelige familie, hvor man hører til og hører hjemme.

Er man ikke allerede en del af tosomheden eller kernefamilien - må der være en grund! For hvem vælger selv at leve uden et så "umiddelbart" opnåeligt ideal som kernefamilien? Hvorfor har du ingen børn? - skal du ikke snart giftes? - eller synes du virkelig at det er dejligt at være helt alene? Det er spørgsmål som man dagligt må tage stilling til, hvis man lever uden for idealet. Hvorimod spørgsmål som, hvorfor vil du bo sammen med ham? - eller hvad vil du med børn? er sjældne. Der sættes meget naturligt langt færre spørgsmål ved traditionelt manifesterede idealer, end ved handlinger uden for normerne. Kernefamilien er på mange måder et defineret naturligt eller kulturelt ideal, som man som menneske ikke kan lukke sig selv ude af og måske heller ikke behøver frasige sig.

Men hvad nu, når et så stærkt manifesteret familieideal pludselig ikke passer ind i et stigende antal menneskers virkelighed? og et stigende antal mennesker ser sig afskåret fra at passe ind i idealbilledet. Er man forkert når man ikke har en kernefamilie og i hvor høj grad kan man tillade sig at vælge den fra? I denne artikel har jeg til hensigt at stille spørgsmålstegn ved det romantiserede ideal? - og i stedet fokusere på at dagligdagens mindre idylliske familievirkelighed måske ikke er så dårlig - endda. Måske findes lykken ind imellem i kampen og det ikke perfekte. Og måske er den idylliske kernefamilie ikke realiserbar, hvis vor tids hang til selvrealisering er et lige så stort ønske som familien.

Soulmate

Kernefamilien og den moderne pardannelse er i dag i præget af jagten på den eneste ene, drømmen om den helst store lykke, en forever soulmate. Dette til trods for at en helt anden pragmatisk virkelighed vidner om, at selv eventyret har sine begrænsninger og at kærligheden måske ikke har de bedste betingelser i det moderne samfund og den nære fremtid.

"Den opfattelse at der i verden kun findes én person, som man kan forenes med på alle

niveauer. Denne persons personlighed idealiseres i en sådan grad, at de almindelige menneskelige fejl og særheder forsvinder ud af syne. Kærligheden er som en tordenkile og rammer ved første øjekast. Kærligheden er det vigtigste i verden, og alle andre overvejelser - særligt de materielle - bør afskrives. Og endelig: de personlige følelsers totale magtovertagelse er beundringsværdige, uanset hvor overdreven og absurd adfærden måtte se ud for andre"

I den vestlige verden - en verden, hvor man kan få næsten alt hvad man peger på, og tit ikke kan se skoven for bare træer, nægter man simpelthen at gå på kompromis med følelsen af utopisk lykke og derfor zapper et stigende antal mennesker rundt fra forhold til forhold. På jagt efter det helt store kick, som måske kun findes ved overvindelsen af det uopnåelige, som ved en hård og svær bjergbestigning.

Virkeligheden

I dag bliver ca. 40% af den gifte befolkningen skilt og ligeså mange, hvis ikke flere, går fra hinanden efter papirløst at have boet sammen i en årrække, og intet tyder på at dette tal vil falde i fremtiden. Denne kendsgerning er på mange måder en naturlig konsekvens af et moderne samfund, som i langt højere grad tilbyder mangfoldighed, individualisme og frihed end for årtier tilbage. I den moderne verden er fællesskabets konstituerende elementer aktivitet, lokalitet og mentalitet i opbrud, og de færreste fællesskaber indebærer alle tre delelementer, hvilket betyder svækkede betingelser for fællesskabet - og svækkede betingelser for familien. Familien kan ikke i samme omfang som tidligere tages for givet. Familien er blevet en institution man kan vælge til og fra eller realisere på en anderledes facon. Stadig færre vælger familien på baggrund af tradition. Tradition afløst af valg giver uvægerligt familien som institution ganske andre betingelser, hvilket vil betyde et mere broget familie billede i fremtiden.

Den moderne hverdag udlevs i forskellige sfærer og rum gennem dagen. Hvert familiemedlem lever sit eget liv, både på arbejdet og i fritiden, og følgelig er chancen for at man udvikler sig forskelligt større. Samtidig lever man i en individualiseret verden, hvor hensyn til traditioner, bindinger, institutioner, regler, og til tider endda andre mennesker, bliver trængt af hensynet til individets frie udfoldelse. Bl.a. derfor vælger et så stort antal at gå fra hinanden, og bl.a. derfor bliver tosomheden måske utopisk.

En skilsmisse bliver som oftest begrædt af de involverede parter og omgivelserne. "Hvor er det synd for børnene" og "hvor var det ærgeligt at det skulle ske for dem". Men er skilsmisser nødvendigvis altid dårligt? Med moderne briller kan en skilsmisse tværtimod sagtens betyde nye og bedre muligheder for alle involverede parter. Skilsmissen behøver jo heller ikke betyde at de få eller flere år lykken varede, ikke var det værd. Sociologen Anthony Giddens beskriver skilsmissens skisma mellem godt og ondt således

""Skilsmisse er en krise i individets personlige liv - en krise, som bringer individet i sikkerhed og velbefindende i fare, men samtidig også en mulighed for selvudvikling og fremtidig lykke..... Skilsmissen kan også give mulighed for at vokse følelsesmæssigt, skabe nye kompetencer og ny stolthed" samt styrke intime forhold i en grad, der langt overstiger hvad man tidligere har været i stand til"2

Og jo, ingen tvivl om at det er synd for børnene. Ethvert barn har måske nok fortjent at være en del af en biologisk symbiose familie. Men når nu virkeligheden ikke er sådan, så gælder det om at få det bedste ud af situationen, for det er forhåbentlig indiskutabelt at et afbrudt parforhold, eller en ny familie, nok er bedre end en dårligt fungerende familie hvor usikkerhed, skænderier, vold, utroskab og had i værste tilfælde kan forpuste dagligdagen. Mon ikke at såvel voksne som børn i sidste ende er bedre tjent med en "forkert familie" som fungerer uden spektakel og andre dårligheder, end en "rigtig" familie præget af usikkerhed og frustrationer. Ser vi på vore dages familie billeder er der mange familier som ikke passer ind i definitionen af en biologisk kernefamilie, familier som alligevel er velfungerende og består af tilfredse voksne

og velfungerende børn.

Lykken

Ser vi på den familiære fremtid, så trives idealet om den lykkelige kernefamilie glimrende. Faktisk trives idealt - et måske ofte utopisk ideal" så glimrende at det måske ligefrem er en hæmsko for parforholdets eksistens. For kan man andet end blive skuffet, når man finder ud af at der ingen fejlfrie drømmeprinser eller prinsesser findes, at hverdagens trummerum, regninger, seksuelle fristelser, rengøring og kompromisser er uundgåelige dele af den hverdag de fleste havner i?

Begrebet lykke har kun værdi set i forhold til det modsatte - ulykke, hvilket kan virke så logisk som distinktionen mellem nat og dag. Men i vor tid, hvor vi her i Vesten på mange områder er præget af en vis forkælelse, er det som om at man glemmer at lykken - kicket - ikke er en værdi som kan være vedvarende og som kan tages for givet. Denne utopiske forestilling og manglende forståelse af begrebet lykke er en af de helt store "syndere" hvis vi taler om den opløsning af kernefamilien som finder sted i dag. Lykken er ikke en naturlig del af tosømhed og i den moderne verden hvor lykken i høj grad tilskrives personlig selvrealisering er parforholdet måske ligefrem en hæmsko for lykke - hvis altså lykken er selvrealisering!

Muligheder i de nye familieformer

Ser vi på virkeligheden findes der mange familier som ikke passer ind i "definitionen" af den ideelle biologiske kernefamilie, og ser vi ud i fremtiden vil der højst sandsynligt blive flere af disse typer af "anderledes familier" som forhåbentligt vil blive mere legitime. For med et postmoderne samfunds reflektive briller på, er der vel i princippet intet galt med "dine, mine og vores børn- familier". Hvad er det der i princippet er galt med at børn har 4 forældre og 2 hele og halve søskende eller at være 2 mødre med 5 sammenbragte børn. Der er flere at lege med, blive forkælet af, tale med og lære fra, hvilket måske meget hurtigt kan betyde større rummelighed fra såvel voksne som børn. Flere at tage hensyn til, hvilket utvivlsomt er glimrende kundskaber at have med i bagagen. Det har aldrig været et problem at børn har mange intime relationer - mange voksne som holder af dem, tværtimod - er diverse personlige kriser ofte et resultat af manglende god voksen kontakt. Så hvorfor ikke blot glæde sig over den mangfoldighed og de andre muligheder der ligger i de anderledes familier?

Omvendt er der også det stigende antal singlefamilier, familier hvor far eller mor alene skal stå for opdragelsen de fleste dage. Ingen tvivl om at ansvaret kan være svært at stå alene med. Til gengæld kan det sagtens betyde at ansvaret bliver taget mere seriøst, når situationen er at her er det mit ansvar, og mit alene. Singlefamilien er efter min overbevisning et naturligt resultat af den tidsånd vi lever i - selvrealisering er vigtig og jeg vil have dit og dat. En tidsånd som betyder at man ender i singlelivet enten pga., at det giver de bedste muligheder for personlig selvrealisering, eller fordi ens sociale indstilling ikke kan gengældes, det kan være svært at finde en soulmate som er enig i princippet all-round fælleskonto. Singlefamilien er en del af nutidens og fremtidens familiebillede, og mange singlefamilier er velfungerende og trives i glimrende fællesskab ofte med andre singlefamilier. Singlefamilierne har den fordel er der er plads til den enkelte i højere grad end i familier med to voksne - der er kun en til at tage beslutningerne og dermed heller ikke nogen at blive uvenner med.

Fremtiden

Summa summarum - Det ser ud som om at fremtidens familievirkelighed præges af flere forskellige familieformationer. Familieformationer som bør være lige så legitime som den biologiske kernefamilie. Den postmoderne familie findes ikke kun i en variant, men i flere; homoseksuelle par med børn, enlige med børn, parforhold med adoptivbørn, storfamilier med

dine mine og vores børn, familie på trods af at far og mor ikke bor sammen, men alligevel er kærester etc.

Der er fordele at hente i den postmoderne familie. Familien kan blive et af de få holdepunkter som tilbydes i den mangfoldige hverdag - holdepunkter som kan være vigtige for den enkelte. At leve som en del af en postmoderne familievirkelighed, kræver at folks handlemønstre, tankesæt og refleksivitetsniveau også bevæger sig i den postmoderne opfattelse af verden. At man er klar til at rumme kompleksitet, de mange valg og forholde sig kritisk til den ideelle forestilling om den biologiske kernefamilie som værende eneste mulighed. Skal "anderledes familier" have de bedste muligheder i fremtiden kræver det en større legitim opfattelse i det brede samfund, så følelsen af at man er "forkert" hvis ikke man er kernefamilie bliver mindre, det kræver også godt samarbejde mellem biologiske og nye forældre f.eks.

Selvfølgelig vil familien i traditionel forstand også være at finde i fremtiden - den vil i høj grad eksistere som ideal, men dens chance for succesfuld overlevelse blandt flertallet, afhænger nok af et mere realistisk forhold til begrebet lykke. Det er i dag blevet alt for let at give op, den lykkelige familie kan ikke købes i en shoppingmall og det hjælper ikke at zappe videre i det uendelige. Kernefamilien koster kompromisser, opofrelse, begrænsninger, stress, risici og mangel på frihed og kernefamilien lader sig dårligt realisere hvis man som udgangspunkt mener at man ikke skylder nogen noget.

1 Lawrence Stone: The family, Sex and Marriage in England 1500-1800. London Weidenfeld 1977.

2 Anthony Giddens, Modernitet og selvidentitet. 1991. Hansreitzels forlag på dansk 1994.

Om forfatteren: Birthe Linddal Hansen har en mastergrad i social science fra Amsterdam Universitet og er i øjeblikket i gang med at afslutte sin kandidatuddannelse på RUC med historie som sidefag.

Vi siger tak til Birthe Linddal Hansen for ret til at gengive artiklen. "Hvilken familie" er også offentliggjort hos [Institut for Fremtidforskning](http://www.institutforfremtidforskning.dk)